

DINIY IDENTIKLIKNING JAMIYATDAGI O'RNI**Xalimjonova Nozima***O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi Qiyosiy dinshunoslik 1-kurs magistranti*

Diniy identiklik – bu insonning diniy e'tiqodi asosida shakllanuvchi shaxsiy yoki ijtimoiy o'zligini anglashidir. Har bir shaxs dini orqali o'zining ijtimoiy guruhga mansubligini, axloqiy qadriyatlarini va ma'naviy yo'nalishini belgilaydi. Diniy identiklik faqat e'tiqod emas, balki madaniyat, urf-odat, tarix va siyosat bilan ham uzviy bog'liqdir. Diniy identiklik ko'plab omillar ta'sirida shakllanadi:⁵⁷

- Oilaviy muhit: Bola diniy qadriyatlarni avvalo oilada o'rganadi.
- Madaniy kontekst: Har bir millatning diniy qadriyatlari va tarixiy tajribasi diniy identiklikni shakllantiradi.
- Ijtimoiy institutlar: Masjid, cherkov, ibodatxona, maktab va diniy tashkilotlar shaxsda diniy identiklikning shakllanishiga xizmat qiladi.
- Ommaviy axborot vositalari: Televizion dasturlar, internetdagi diniy bloglar, ijtimoiy tarmoqlar orqali diniy identiklik mustahkamlanadi yoki o'zgaradi

Diniy identiklik jamiyatda ijtimoiy birlik va barqarorlikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Bu identiklik kishilar o'rtasida o'zaro hurmat, bag'rikenglik tushunchalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, diniy identiklik noto'g'ri talqin qilinsa yoki ekstremistik qarashlar bilan bog'lansa, ijtimoiy nizo va qarama-qarshiliklarga olib kelishi mumkin.⁵⁸

Diniy identiklik – bu insonning kimligi, qadriyatlari va dunyoqarashini shakllantiruvchi asosiy elementlardan biridir. U milliy identiklik bilan chambarchas bog'liq bo'lib, tarixiy-madaniy taraqqiyotda muhim rol o'ynaydi. Har bir jamiyatda diniy identiklikni to'g'ri anglash va uni ekstremizm, radikalizm kabi salbiy ta'sirlardan xalos qilish zamonaviy dinshunoslikning dolzarb vazifalaridandir.

⁵⁷Ali, A. (2021). Religious Identity and Cultural Belonging. <https://journals.sagepub.com/religious-identity>

⁵⁸Berger, P. (1990). The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion. Anchor Books.

**PROFISSIONAL TA'LIM PEDAGOGLARNING ZAMONAVIY AXBOROT
TEXNOLOGIYALARI VA SUN'IY INTELLEKT (AI) YORDAMIDA
KOMPENTENSIYALARINI RIVIJLANTIRISH**

Salixova Muhayyo Shakirovna

Katta o'qituvchi muhayyoshakirovna@gmail.com

Usmanaliyeva Sitora Ikromjon qizi

Talaba sitorausmonaliyeva04@gmail.com Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Annotasiya: *Ushbu maqolada professional ta'lim pedagoglarining zamonaviy axborot texnologiyalari va sun'iy intellekt (AI) vositalari yordamida kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Zamonaviy ta'lim muhitida pedagogdan nafaqat fan bo'yicha bilim, balki raqamli savodxonlik, innovatsion yondashuv hamda o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantira olish ko'nikmalari talab etiladi.*

Kalit so'zlar: *professional ta'lim, pedagog, axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt, raqamli kompetensiya, ta'lim innovatsiyasi.*

Abstract: *This article discusses the issues of developing professional competencies of professional education teachers using modern information technologies and artificial intelligence (AI). In a modern educational environment, a teacher is required not only to have knowledge of the subject, but also digital literacy, an innovative approach, and the skills to form students' independent thinking.*

Keywords: *professional education, teacher, information technology, artificial intelligence, digital competence, educational innovation.*

Hozirgi ta'lim metodikasi va ilg'or pedagogik texnologiyalarning rivojlanishi bir necha yo'nalishda kuchaymoqda. Quyida 2024 yil uchun dolzarb texnologik va pedagogik innovatsiyalarni ko'rib chiqamiz:

Sun'iy intellekt (AI) va shaxsiylashtirilgan ta'lim: AI yordamida ta'lim jarayonlari optimallashtirilmoqda. O'qituvchilar AI-dan foydalanib, darslarni shaxsiylashtirish, o'quvchilarni kuzatish va ularga individual fikr-mulohazalar berish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. AI algoritmlari o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini tahlil qiladi va ularga maxsus tayyorlangan materiallarni taqdim etadi. Bu texnologiyalar o'qituvchilarning yukini yengillashtirishda katta yordam bermoqda.

Ta'lim metodikasi va ilg'or pedagogik texnologiyalar bugungi kunda ta'limning sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynamoqda. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, jumladan, sun'iy intellekt, AR/VR, gamifikatsiya va masofaviy ta'lim texnologiyalari o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olib, shaxsiylashtirilgan va moslashuvchan ta'lim imkoniyatlarini yaratadi. Shu bilan birga, muammoga asoslangan o'qitish va loyiha asosida o'qitish kabi metodikalar o'quvchilarning

tanqidiy fikrlash va real dunyo muammolarini hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga katta hissa qo'shmoqda.[1]

Sun'iy intellektning (AI) ta'lim asosiy qo'llanilish yo'nalishlari va imkoniyatlarini ko'rib chiqamiz:

1.Shaxsiylashtirilgan ta'lim.

AI yordamida har tizimiga integratsiyasi ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirayotgan muhim tendensiyalardan biri hisoblanadi. Quyida uning ta'limdagi bir talabaning bilim olish darajasi, qiziqishlari va ehtiyojlari asosida moslashtirilgan ta'lim dasturlari ishlab chiqiladi. Bu talabalarga o'ziga mos tempda o'qish imkonini beradi va ularning individual rivojlanishiga yordam beradi.

2. Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari.

AI asosida ishlaydigan tizimlar sinovlar va topshiriqlarni tez va aniq baholash imkoniyatini yaratadi. Bu, ayniqsa, yozma ishlarni baholashda o'qituvchilar vaqtini tejashga va ob'ektiv baholashga yordam beradi. Misol uchun, AI grammatik xatolarni aniqlash, insho mazmunini tahlil qilish yoki matematik masalalarni tekshirishda yordam beradi.

3. O'qituvchilarga yordam beruvchi vositalar.

AI asosidagi yordamchi texnologiyalar o'qituvchilarga o'quv dasturlari yaratishda, o'quv materiallarini tavsiya qilishda va talabalarning progressini kuzatishda ko'maklashadi. Misol uchun, o'qituvchilar o'quvchilarning ma'lum bir mavzudagi zaif tomonlarini aniqlash uchun AI tahlillaridan foydalanishi mumkin.

4. Virtual yordamchilar va tutorlar.

AI asosida ishlab chiqilgan virtual yordamchilar yoki chatbotlar talabalar savollariga javob berish, ularga qo'shimcha ma'lumot berish va o'qish jarayonida yordam berish kabi vazifalarni bajarishi mumkin. Bu yordamchilar 24/7 rejimda ishlashi va talabalarga tezkor yordam ko'rsatishi bilan o'qituvchilarning ishini yengillashtiradi.

5. Ma'lumotlar tahlili va progressni kuzatish.

AI yordamida ta'lim jarayonida to'plangan katta hajmdagi ma'lumotlar tahlil qilinadi. Bu tizimlar o'quvchilarning o'zlashtirishi, qiyinchiliklari va potentsial muvaffaqiyatsizliklarini oldindan bashorat qilib, ularni muvaffaqiyatli boshqarishga imkon beradi.

6. Yangi o'quv materiallarini yaratish

AI orqali o'quv materiallari avtomatik ravishda yaratilishi yoki takomillashtirilishi mumkin. Masalan, AI asosidagi dasturlar turli tillarda o'qitish materiallarini ishlab chiqishi yoki murakkab matematik va ilmiy tushunchalarni oddiylashtirib, tushunarli tarzda talabalarga yetkazishi mumkin.

7. Inklyuziv va kirish imkoniyatlari keng ta'lim

AI texnologiyalari nogironligi bor talabalar uchun moslashtirilgan ta'lim vositalarini yaratishga yordam beradi. Masalan, ovozli buyruqlar yordamida ishlaydigan dasturlar, ekranni ovoz chiqarib o'qib berish texnologiyalari yoki qo'l harakatlarini tanib oluvchi tizimlar ta'lim jarayonida kiritilishi mumkin.

8. Ijodkorlik va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirish

AI yordamida talabalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish uchun muhit yaratish mumkin. Masalan, AI algoritmlari yordamida talabalarga turli masalalar bo'yicha tahliliy fikrlash va muammolarni hal qilish uchun turli yechimlar tavsiya qilinadi.

9. Masofaviy ta'lim va onlayn platformalar

AI texnologiyalari masofaviy ta'lim platformalarining imkoniyatlarini kengaytiradi.

Masalan, adaptiv ta'lim tizimlari talabalar uchun ta'lim yo'lini shaxsiylashtiradi va ularga aniq topshiriqlarni taqdim etadi. Shu bilan birga, AI o'qituvchi bilan talabani interaktiv ravishda bog'lab, darslar samaradorligini oshiradi.[2]

Sun'iy intellektning ta'limga integratsiyasi o'qitish va o'rganish jarayonlarini yanada interaktiv, shaxsiylashtirilgan va samarali qilish imkonini beradi.

Ammo AI imkoniyatlaridan samarali foydalanish uchun ta'lim muassasalari va o'qituvchilar ham yangi texnologiyalarni to'g'ri o'zlashtirishi lozim bo'ladi.

Shuningdek, AI foydalanishidagi maxfiylik, ma'lumotlar xavfsizligi va insoniy nazorat masalalari ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak.

Ushbu texnologiyalar o'quv jarayonini interaktiv, qiziqarli va samarali qilish bilan birga, ta'limning global miqyosda kengayishiga ham imkon yaratmoqda.

O'quvchilar ta'lim olish jarayonida ko'proq ijodiy, amaliy va nazariy bilimlarni qo'llay olish imkoniga ega bo'lmoqda.

Shu bois, ilg'or pedagogik texnologiyalar va ta'lim metodikalarining kelajakdagi ta'lim tizimida o'rni yanada mustahkamlanib borishi kutilmoqda.[3]

Xulosa qilib aytganda, professional ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish — bugungi kunda ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Zamonaviy axborot texnologiyalari va sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish, o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini oshirish bilan birga, o'quvchilarning ham ta'limga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Shu boisdan, pedagoglar doimiy ravishda raqamli ko'nikmalarini yangilab borishlari, AI vositalaridan foydalanishni o'rganishlari va ularni amaliyotda joriy etishlari zarur. Bu esa nafaqat o'quv jarayonini samarali tashkil qilish, balki butun ta'lim tizimining raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

- 1.Russell, S., & Norvig, P. (2020). Artificial Intelligence: A Modern Approach.
- 2.UNESCO (2023). Digital Technologies in Education: Opportunities and Challenges.
- 3.World Economic Forum (2022). Future of Learning and Work.
- 4.Stanford University AI Research Group (2023). Advancements in AI-Powered Education.
- 5.Harvard Education Review (2023). The Future of Interactive Learning.

6.Forbes (2023). Virtual Reality and AI in Education: Market Predictions.